

ΓΡΑΦΟΥΝ

Κωνσταντίνος Ξενάκης και παγκοσμιοποίηση

05.05.2015, 06:00 | Ετικέτες: [Ζωγραφική](#), [Ελλάδα](#), [κοινωνία](#), [Ευρώπη](#)**Συντάκτης: Βασίλης Φιοραβάντες***

Όταν έφτασε στο Παρίσι ο καλλιτέχνης Κ. Ξενάκης (αρχές της δεκαετίας 1960), ήταν η εποχή της ακμής της αφαίρεσης, της ανήμορφης τέχνης (art informel), της λυρικής αφαίρεσης, η εποχή της αισιοδοξίας στην κοινωνία μετά την καταστροφή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, λόγω των πολύ υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, λόγω κυρίως του προγράμματος Μάρσαλ.

Η τέχνη, παρά την «επίσημη αισιοδοξία», όπως έλεγε ο Αντόρνο, διατηρούσε μια κριτική ματιά, αλλά και εξέπεμπε σήματα μιας τραγικής θεώρησης, όπως έχουμε αναλύσει εκτενώς σε εργασία μας για τον Σκλάβο. Ως ευαίσθητος πάντοτε δέκτης προανήγγειλε την επερχόμενη ριζική αμφισβήτηση, τον σεισμό του Μάη του '68. Αγρια αστικοποίηση και εκβιομηχάνιση, καταναλωτική κοινωνία, αδιαφορία για το αύριο, για τις επιπτώσεις του ξέφρενου ρυθμού ανάπτυξης στο περιβάλλον, στην κοινωνία, στον άνθρωπο ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά της εποχής. Νέες μαζικές κοινωνικές οντότητες εμφανίζονται, χωρίς ουσιαστική συνείδηση μέσα στην αναδυόμενη νέα κοινωνία, την κοινωνία των μαζών, με ποσοτικές κυρίως διεκδικήσεις. Οι οργανικές κοινωνικές σχέσεις διαλύονται και στη θέση τους δημιουργούνται νέες κοινωνικές οντότητες, που κάποτε δυστυχώς θεωρήθηκαν και ως τάξη, αν και χωρίς καμία συνείδηση, πλην όμως της επίφασης ψευδο-ευμάρειας. Το πρώτο σήμα του επερχόμενου κραχ εμφανίστηκε στην Αμερική το 1966.

Ο μονοδιάστατος όμως άνθρωπος, όπως είχε ονομαστεί η νέα διαδεδομένη κοινωνική οντότητα από τον Μαρκούζε στο ομώνυμο διάσημο βιβλίο του, φάνηκε να έχει ρωγμές στο εσωτερικό του. Στη Γαλλία και κυρίως στην Ιταλία δημιουργήθηκε ένα πρωτόγνωρο στιβαρό κοινωνικό και εργατικό κίνημα, ένα κίνημα αμφισβήτησης. Η ανακάλυψη του ουμανιστή νεαρού Μαρξ και η διάδοση της κριτικής της Σχολής της Φρανκφούρτης, διαμόρφωσαν ένα γενικότερο κλίμα κριτικής, άρνησης, αντίστασης, που φθάνει ακόμη μέχρι και στις μέρες μας. Όμως το σύστημα, μετά την πρώτη έφοδο του κινήματος, όπου πιάστηκε στον ύπνο, άρχισε τη μεθοδική αντεπίθεσή του, η οποία έφθασε σήμερα να κατορθώσει ανενόχλητο τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού. Να μεθοδεύσει τη σύγχρονη γενοκτονία, βορά στο κέρδος, στην αδηφάγο ανάγκη αναπαραγωγής του χωρίς οίκτο, χωρίς έλεος, χωρίς όριο.

Από το 1972 μέχρι το 1978, η πρώτη φάση της αντεπίθεσης του συστήματος θέτει τις βάσεις για την παγκοσμιοποιητική στροφή, η οποία από το 1978 μέσα από

διαφορετικές διαδικασίες και μεθοδευμένες πολιτικές φθάνει στο απόγειό της το 2007, όταν ξεσπά η κρίση. Η απορρύθμιση και η αποθέσμιση είναι οι δύο νέες διαδικασίες βίαιης ανασυγκρότησης της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου προς όφελος του συστήματος, σε συνδυασμό με τη μαζική ιδιωτικοποίηση που εφευρίσκει το σύστημα, ως δήθεν λύση στον κρατισμό, ενώ ουσιαστικά συνιστά τεράστια επέκταση του οικονομικού πεδίου δραστηριοτήτων στο ανεξέλεγκτο πλέον παγκοσμιοποιημένο κεφάλαιο. Τα αποτελέσματα τα βιώνουμε σήμερα. Δυστυχώς όλος ο αγώνας μετά τον Μάη του '68 ενάντια στο σύστημα, ο αγώνας ενάντια στην παγκοσμιοποίηση, το εναλλακτικό κίνημα κτλ. διοχετεύτηκαν σε νεοφιλελεύθερες νεοπαγείς απλοϊκές συνταγές, σε φθηνό λαϊκισμό, σε απλοϊκές ληστρικές λύσεις και πρακτικές, σε απολογητικές και κυνικές ιδεοληψίες. Το σύστημα κατάφερε να απανθρωποποιήσει τον άνθρωπο, να τον κάνει άτομο, ατομικιστή, εγωιστή, κυνικό, ατομοκεντρικό. Το ιστορικό και νεότερο κίνημα ριζικής αλλαγής της κοινωνίας κατέληξε σε μια μακρινή ανάμνηση.

Ομως η κοινωνία μάλλον σήμερα αφυπνίζεται και προσπαθεί να επαναπροσδιορίσει τις τύχες της. Η πρώην αρνητική κατάληξη του κινήματος μέσα στο γενικότερο αντιδραστικό κλίμα της αποδόμησης, του τέλους των ιδεολογιών και του μεταμοντερνισμού δεν άφησε ανεπηρέαστη και την τέχνη. Λίγοι, ελάχιστοι καλλιτέχνες αντιστάθηκαν και συνέχισαν μοντέρνα-μοντερνιστικά. Ένας από αυτούς είναι και ο Κωνσταντίνος Ξενάκης, ο οποίος αποδυόμενος σε έναν αγώνα εμπροσθοφυλακής (για την ακρίβεια συνεχίζοντας τον αγώνα εμπροσθοφυλακής των ιστορικών και νεότερων πρωτοποριών) και συγχρόνως οπισθοφυλακής, αποτελώντας μοναδικό ίσως παράδειγμα στην ιστορία της τέχνης, όσο παράδοξο ή αντιφατικό και αν φαίνεται αυτό, κατόρθωσε όχι μόνο να επιβιώσει ως μοντέρνος, αλλά και να κάνει ένα πλούσιο και πολύμορφο καλλιτεχνικό έργο, πάντοτε καινοτόμο, ευρηματικό, μοντέρνο εκτός συστήματος και εναντίον του. Η μελέτη των διαφόρων περιόδων και επί μέρους τάσεων του έργου του δείχνει ότι αυτές συγκροτούνται και συναρθρώνονται κατά τρόπο ομόλογο (όπως θα έλεγε ο Γκολντμάν) με τις αντίστοιχες περιόδους της γενικότερης καπιταλιστικής εξέλιξης. Από τον μεταπολεμικό μονοπωλιακό ή ύστερο καπιταλισμό στην παγκοσμιοποίηση και στη συνέχεια στη σύγχρονη τραγική εποχή της κρίσης της παγκοσμιοποίησης και της επιστροφής των άκρων.

Ο Κωνσταντίνος Ξενάκης είναι ένας από τους τελευταίους μεγάλους μοντέρνους καλλιτέχνες, ένας εξίσου τελευταίος μεγάλος καλλιτέχνης της πρωτοπορίας: μοντέρνος, κοσμοπολίτης, αμφισβητίας, ριζοσπαστικός κριτικός της παγκοσμιοποίησης, του συστήματος, κάθε συστήματος. Όλο το μακρόχρονο και μακρόπνοο έργο του, πάντοτε φωτοβόλο και έντονα λυτρωτικό, και συνάμα άκρως αγωνιώδες, εκπέμποντας θετικά μάλιστα μηνύματα μέσα στην απαισιοδοξία του, εισφέρει συγκεκριμένα και συνειδητά στη συγκρότηση του προτάγματος του νέου, του μοντέρνου ουμανισμού. Έτσι, ο Κωνσταντίνος Ξενάκης εργάζεται συνειδητά για την επίτευξη της απελευθέρωσης της ανθρωπότητας από τον σημερινό νεοβάρβαρο παγκοσμιοποιημένο «καπιταλιστικό ζυγό» (Μαρξ).

Το κείμενο είναι μέρος μελέτης με θέμα «Κωνσταντίνος Ξενάκης: ο μοντερνισμός είναι ανθρωπισμός».

*καθηγητής Φιλοσοφίας της Τέχνης και του Πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Ρόδος)

Ανεξάρτητα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης Α.Ε.

Κολοκοτρώνη 8, 10561 Σύνταγμα

Τηλ: [+30 21 110-45-000](tel:+302111045000)

Φαξ: [+30 21 110-45-175](tel:+302111045175)

Email: contact@efsyn.gr

© 2015 Εφημερίδα των Συντακτών

Site by WDM